כיצד מעברין פרק חמישי עירובין נח.

וכלבד שלא יצא חוץ לתחום. שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום וזה הלך והכליעו שלא כנגד העיר ולהלן לא ימדוד אלא עד כדי השלמת התחומין ולופה כנגד מקום שמדתו כלה כנגד העיר בתוך הגיא ויצין סימני התחום אבל לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד מקום תכלית שפת הגיא שכנגד העיר לידע כמה אמות יצא וכמנין אותן אמות יחזור וכנגם לתוך הגיא ויציין משום גזירה שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמידת התחומין ע"כ. ל"א שלא יצא חוץ לתחום אם היה אחוז ולחשיו יוצאין חוץ לתחומי העיר ואין יכול להכליעו בחבל כנגד התחומין מפני רחבו ויכול להכליעו שלא כנגד התחומין לא יצא להכליעו שם גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של לידי העיר בזה לכאן: **כזו א"ר דוסתאי בר יגאי.** כזו למעוטי ערי מקלט ועגלה ערופה דאין מקדרין בהן כדמפרש בגמ' (ע"ב): **מקדרין.** נוקנין. דואין כאלו נוקנין אותן ומודדין דרך הנקב למעט מדת מדרונו כדאמר בגמ' (שם) שמודדין אותו בחבל של ד"א והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרונו של כל ד"א אלי קומת אדם: **גמ' מפני שמרבה.** כשהחבל קצר יכול למותחו ומאריך המדה והחומה אמרה בחבל של ג' אמה ומחדוד: **מפני שממעט.** שכובדו מכפילו ומתקצר באמצעיתו: **נגרא.** סיב שגדל ומתגלגל סביב הדקל כעין וודיל"א של גפנים: **וכידו חבל מדה.** במשכן של יחזקאל: **וכיד האיש קנה המדה.** במשכן של יחזקאל: **כדפרעי.** למדוד רוחב השערים: **מגן.** יוע"ק בלע"ז. לפי שאינה מקבלת טומאה שיהו כל מעשה פרה בטהרה: **גלריס.** ערבה קלופה. ל"א לורי דקל והוא סיב. הך דרך יוסף פליג אדרב אבי: **הולך למקום כו'.** כדפירשתי לעיל(ו): **ואם היה גיא מעוקם.** שהיה מדרונו משופע ונוח להילוך מקדר ועולה כדפירשתי(ז) תמתון כנגד לבו כו' כך שמעתי וקשה לי כה לקמן. ותוספתא (פ"ד ה"י-ב) ה"ג ואם היה גיא מעוקם ואינו יכול להכליעו מקדר וכו' וה"ק אם היה גיא מתעקם והולך וסובב את העיר וכשהוא מודד תחוס מערב אינו יכול להכליעו בחבל של ג' אמה ברוח מערבית עד שהוא מתעקם לצפון הוא ממתין להשוות אותה הכלעה אינה מועלת למידת תחוס מערב ומקדר ועולה: **בדניאל תשמישים.** נוח להילוך קצת כגון מתלקט עשרה מתון מרגע הזה קתני מכליעו אם יכול ואם לאו מקדר: **הכא.** בכותל זקוף יותר מדאי דכיון דלא חזי להילוך אין גוזרה שיפוא עולה למידת התחום: **לא שנו.** דמקדר אלא דניחא תשמישתיה שמעוקם כל כך שאין חוט המשקולת יורד כנגדו שכשמניח חוט משקולת הכנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מנקפת בשיפוייו ומעכבת המדרון מלירד כנגדו אלא מרחיקו מלמטה. כנגדו משמע מכוון ולקמן (ע"ב) מפרש דעד ד' אמות קרי ליה יורד כנגדו שירחיק השיפוי את המשקולת לקרקעיתו ד"א מכנגד שפתו העליונה: אבל

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום [ח]**אם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר יגאי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים: גמ' מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא** [1]**ארך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה בחבל של חמשים אמה מדוד** [2]**האי מיבעי ליה** [3]**ליטול חמשים ולסבב חמשים א"כ לימא קרא חמשים חמשים מאי חמשים בחמשים שמעת מינה תרתי: לא פחות ולא יותר: תנא לא פחות מפני שמרבה ולא יותר מפני שממעט א"ר** [7]**אסי אין מודדין אלא בחבל של אפסקימא מאי** [8]**אפסקימא א"ר אבא גרגילא מאי גרגילא א"ר יעקב דיקלא דחד גברא איכא דאמרי מאי אפסקימא רבי אבא אמר גרגילא רבי יעקב אמר דיקלא דחד גברא תניא אמר רבי יהושע בן חנניא אין לך שיפה למודידה יותר משלשלאות של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה** [2]**ובידו חבל מדה והכתיב** [3]**וביד האיש קנה המדה ההוא לתרעי תני רב יוסף שלשה חבלים הם של** [9]**מגג של נצר ושל פשתן של מגג לפרה** [10]**דתנן** [11]**כפתוה בחבל המגג ונתנוה על גב מערכתה של נצרים לסוטה** [12]**דתנן** [13]**ואח"כ מביא חבל המצרי וקושרו למעלה מדדיה** [3]**של פשתן למדידה: היה מודד והגיע: מדתני חוזר למידתו מבלל דאם אינו יכול להבליעו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה כנגד מידתו וחוזר תנינא להא דתנן רבנן** [14]**היה מודד והגיע המידה לגיא אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למידתו אם היה גיא מעוקם מקדיר ועולה מקדיר ויורד** [1]**הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו והא אנן תנן מבליעו וחוזר למידתו התם ניחא תשמישתא הכא לא ניחא תשמישתא אמר רב יהודה** [א] **אמר שמואל** [ה]**לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל**

ובידו חבל מדה. פ"ה במשכן של יחזקאל(ו) ור"ח כתב דההוא נספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל: **ההוא** בדתרעי. וההוא דכתיב מדד את רוח הקדים ממש מאות קנים בקנה המדה כתיב וכן כתיב בד' רוחות מפרש ר"י דבחבל מדה היו מודדין ה' מאות קנים: **בחבל** המגג. אע"ג דשוס חבל אינו מקבל טומאה דבעינן טווי ואריג כדאמר בפ' במה אשה (שבת דף סד.) משום מעלה דפרה בעי' ממין שאין מקבל טומאה: **הגיע** להר מבליעו. ול"ת אמאי הגיע להר אי לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא דתני שמעתי שמקדרין בהרים לכך תני הר בפני עצמו אע"ג דקידור שייך נמי בגיא וגדר ואם תאמר דגיא וגדר שוין לגמרי והר חלוק קתני מהן הוה ניחא:

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. רש"י פירש בלשון ראשון שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום והולך להבליעו שלא כנגד העיר לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד תכלית שפת הגיא שכנגד העיר וכמנין אמות שיצא יחזור וכנגם לתוך הגיא ויציין שלא יאמרו מידת תחומין באה לכאן כדמפרש בגמ' (לקמן:) ואין נראה דבלאו הכי אי אפשר למדוד בענין זה שאם יחזור לתוך גיא ויציין במקום שכלות מנין אמות שיצא הרי הוא מציין חוץ לתחום שאותן אמות שיצא היו במיסור ואותן אמות שנכנסו לתוך הגיא הן בשיפוי ואי אפשר לומר שיתן הכל בגיא משפטו אל שפתו וכנגד אמות שיצא ימדוד על החבל וישים שם חוט המשקולת דהא כיון דגיא רחב יותר מני' אמה אמרו חכמים שאין חבל מוטיל שם דהא אפילו ע"י כלונסין אין מועיל לאמות עליהם חבל של ני' אמה מזה לזה אלא יצא למקום שיכוין ויבליע או יקדר: **ואם** אין יכול להבליעו. פי' אלא א"כ יצא חוץ לתחום אז שהיה גיא מעוקם כדקתני בברייתא בגמ' (ע"כ:): **ואם** היה גיא מעוקם. פי' הקונטרס בלשון ראשון שהיה מדרונו משופע ונוח להילוך מקדרין כך שמעתי וקשה לי כה ולא פירש מה קשיא ליה כה ואומר ר"י דקשה ליה משום דבסמוך קאמר עלה לא שנו כלומר דמקדרין בגיא מעוקם אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש מדלג כל השיפוי ואינו מודד אלא המיסור שבתוך הגיא וא"כ הא דקתני מבליעו היכי משכחת לה כל זמן שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אכתי הוה מעוקם ומקדר ואינו מבליעו וכי חוט יורד כנגדו אין צריך להבליעו אלא מודדו מדידה יפה ומדלג כל השיפוי ומיהו לפי' זה מצינו למימר דלא שנו לא קאי אגיא מעוקם דמקדר כדפ"ה אלא אגיא ה"פ ל"ש דמבליעו או היכא דאינו יכול להבליעו דמקדרין אלא שאין החוט יורד כנגדו ואע"ג דאוקימנא דמבליעו היכא דניחא תשמישתא בגיא מעוקם דניחא תשמישתא טפי מקדרין ומיהו מדקתני בתוספתא אם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו ל"ל בלשון שני אי הקו' שהגיא מתעקם והולך סביב שיעמיד אותו הרבה ומוסיף המידה, ואם הוא יתר מחמשים אמה אינו נמתח הרבה וממעט במידת התחום. ירושלמי, מדת התחום (ארבעים) חבלים לא פחות שהוא נמתח ונשכר, ולא יותר שהוא נקמט מפסיד. הטורס בשמועה זו ובידו חבל מדה, הוא הכתוב בספר זכריה, אבל וביד (ה)איש קנה המידה ביחזקאל הוא. והגירסא נכונה והכתיב ופחיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עומד בשער, ביחזקאל. חבל של אפסקימא. יש מי שאומר גיד: א' הגר, דדיקלא דחד נבאראא דליף. (ז) פי' מקדרין, חוזרכין כדגרסינן איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד הלב (ח) וקדור כמין ארובה, ועיקרו מגרדין מלשון גודו אילנא. ההוא לתרעי. פי' הקנה לומד בו מידת השער. תני רב יוסף ג' חבלים (חזן). של מגג לקשור בו את הפרה כדתנן בחבל של מגג כו'. והוא חלקי. של נצרים לסוטה, דתנן ואחר כך מביא חבל של מצרי וקושר למעלה מדדיה. חבל של פשתן למדידה. התחום. מתני' היה מודד והגיע לגיא או לגדר וכו'. תניא להא דתנו רבנן היה מודד והגיע מדידה לגיא, אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו, כלומר מעביר החבל על גביו, ואם לאו הולך למקום שפחת הגיא צר ומבליעו שם וצופה וחוזר למידתו. אם היה גיא מעוקם מקדיר ויורד. הגיע לכותל אין אר יקדיר את הכותל אלא אומדו והולך לו. ואי ניחא תשמישתיה מוקד(ו)ו מדידה יפה. אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו שאין חוט משקולת יורד כנגדו.

ח) מתוכת פי' מקדרין עד תיכה נודו אילנא שיך למטה אחר תיבת מקדיר ויורד.

ט) עין בערוך ערך קד ה.

מסורת הש"ס

א) לעיל לה:, ב) [ע' תוס' לעיל כג: ד"ה פשטיה דקרא], ג) לעיל כג:, ד) [גי' הערוך רבי אמי], ה) [גירסת הערוך אפקימא יש מפרשין מכל שעשין אותו מן קליפת אילן של אגוז עכ"ל ופי' שכתב הערוך הייט ע"כ לפיכה דאמרי מאי אפקימא וכו'], ו) פי' מין במין, ז) פרה פ"ג מ"ט, ח) טוטה ז:, ט) [תוספתא פ"ד ה"י-כ], י) [מ: ד"ה ותחר], כ) [לעיל ד"ה מקדרין], ל) רש"ל גרס וי"ח כתב הגורס כשמועה זו וכידו חבל מדה הוא קרא הכתוב בספר זכריה אבל וכיד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל והגי' הכמוטה פתיל בשתים בידו והכתיב וקנה המדה: מ) [אבל דיבורים אלו הגיע וגלכד ואם איכון למתמיתין], נ) [איך למתמיתין].

תורה אור השלם

1. אֹרֶךְ הַחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקוֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:
שמות כז יח
2. וְאִשָּׁא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אִישׁ וּבְיָדוֹ חֶבֶל מִדָּה:
זכריה ב ה
3. וְהִנֵּה חוֹמָה מִחוּץ לַבַּיִת סָבִיב סָבִיב וּבְיַד הָאִישׁ קְנֵה הַמִּדָּה שֵׁשׁ אַמּוֹת בָּאַמָּה וָטֹפַח וַיָּמָד אֶת רֹחַב הַבִּנְיָן קָנֶה אֶחָד וְקוֹמָה קָנֶה אֶחָד:
יחזקאל מ ה

הגהות הגר"א

[א] גמ' תרי"ת תמר שמואל ל"ש אלא כו'. נ"ב כאן ג' בנות מלאה דשמואל. ולשנא בתרא דרב יוסף. ולשנא בתרא דרבא. דאשונה בקידור לבד ואחרונה בהכלעה לבד מלשנא בשניהם. מלשנא בגיא לבד. אחרונה בהר לבד. ראשונה אף בהר (לבד) ושם אף בהכלעה נמצא בגיא כ' בנות דאשונה ואמצעית ג' בקידור וא' בשניהם ובהר כ' אחרונה ואמצעונה ג' בהכלעה וא' בשניהם. שיטת ר"ש ותוי. והכלל בקידור כי דאשונה בטולה לבד הכלעה בגיא שהוא קל בעורה מהולם ושלישית בהכלעה בהר לבד שהוא חמור בעורה מהולם [*שנים קידור והכלעה] בגיא לבד וכו' אב"ג לתפרש אבל רש"י לא כתב כן אלא מילתא דרבא בקידור והכלעה [*בהר יקן] ר"מ כדבר [*רש"י] וכן בעומקו של גיא מולק גם [*כן] רש"י [ושאר פוסקים] [*שמפרש] רק בהכלעה:
[*כ"ה בכ"ל שעל גליון הגמ' שלו]

מוסף רש"י

אם אינו יכול להבליעו. בחבל של חמישים אמה (לע"ל לה:). **שמעתי שמקדרין בהרים.** לא מבליעו בחבל אריך יותר מני' דהתם אין מודדין אלא בחבל של ני' אמה, ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע חלקה, דאיכא חומרא כפי, אלא מודדי בחבלים קצוצים של אורכם אמות ומחזיר בו ג' בני אדם בג' ראשי החבל, המתחתון מתן ראש החבל בגבו והעליון בגבו מרגליתיו, ומשמכרין בכל אורכם אמות כשיעור אלי קומת אדם, ולשון מקדרין כמו מוקבין, דמשיה מדת הסר כאילי הוא נקוב במקום מעמד רגלי הפליגן ומגלה לבו במקום שרגלי שומדות עכשיו, וכשמתן החבל עכשיו בגבו מרגליתיו הוא ליה כאילי מתן אותו בגבו לבו בקרקע חלקה כלרך כל המודדין (שם) מקדרין. ענין נקב ומחבר (ע"ר ג.). **ליטול חמשים.** שאלכו יתר על אמה, **ולסבב חמשים.** הטומרים דהוו לבו שכנים אמות וד' טפחים מרובעין (לעיל כג: ע"ש בארוכה). **חבל המצרי.** עשוי מלוני דקל, מסיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו (סוטה ז:). **וקושרו למעלה מדדיה.** כדי שלא ישמטו בגדיה לאחר (שם).

עין משפט נר מצוה

ל א מי' פ"ג מהלכות פרה הלכה כ סמג עשין רלב:
לא ב מי' פ"ג מהלי' טומאת הלכה יא:
לב ג מי' פכ"ח מהלי' שבת הלכה יא סמג לאוין סו עוש"ע תמ"ח סי' שנט סעיף ג:
לג ד ה מי' שם הלכה יב יג טוש"ע שם סעיף ד ה:
ו [מי' שם הלי יח]:

לעזי רש"י

וודיל"א [וידיל"א]. קנוקנין. יונ"ל. אגמון.

רבינו חננאל

מנא לן, אמר רב יהודה דאמר קרא ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים, אמרה תורה בחבל של המשים אמה מדוד. ואקשינן האי קרא מיבעי לי לטול חמשים ממאה של אורך וסבבם בחמשים האחרות כדי שיבא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים. ודחי א"כ נימא קרא חמשים חמשים ומאי בחמשים שמעינן מינה תרתי. לא פחות ולא יותר. תנא פחות מפני כשנמתח נמתח הרבה ומוסיף המידה, ואם הוא יתר מחמשים אמה אינו נמתח הרבה וממעט במידת התחום. ירושלמי, מדת התחום (ארבעים) חבלים לא פחות שהוא נמתח ונשכר, ולא יותר שהוא נקמט מפסיד. הטורס בשמועה זו ובידו חבל מדה, הוא הכתוב בספר זכריה. אבל וביד (ה)איש קנה המידה ביחזקאל הוא. והגירסא נכונה והכתיב ופחיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עומד בשער, ביחזקאל. חבל של אפסקימא. יש מי שאומר גיד: א' הגר, דדיקלא דחד נבאראא דליף.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com